

Сазонова К.В.,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Острогляд О.В.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ГРОМАДСЬКИЙ СУПРОТИВ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

З початком повномасштабної війни значно активізувався й інформаційний фронт. Фактично спланована заздалегідь збройна агресія росії проти України розпочалася 20 лютого 2014 року з військової операції збройних сил РФ із захоплення частини території України – Кримського півострова, але інформаційна війна з боку РФ проти нашої держави триває починаючи з 1991 року, адже інформаційні впливи та інформаційні операції зафіксовано ще в ті часи. На жаль, частина з них для РФ були успішно проведені, що дало можливість росіянам доволі швидко здійснити агресію, наприклад, на території АР Крим.

З вторгненням Росії в Україну розпочалася ще одна війна - інформаційна. Інформаційний компонент цієї війни є надзвичайно вагомим та визначальним як для перебігу конфлікту, так і для реагування на нього громадськості в Україні й поза її межами.

Інформаційна війна у сучасних умовах є одним з вирішальних факторів перемоги та на сьогодні стала одним з найнебезпечніших видів зброї. Особливо це важливо для України, яка веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом. Від того, як за кордоном сприймають події в Україні, залежить і рівень політичної підтримки, і обсяги допомоги, і масштаби запроваджених проти агресора санкцій.

Інформаційна кампанія проти України, яку вже досить давно розгорнула російська федерація є досить глибокою і багаторівневою агресією. Такий вид війни частіше використовується на міжнародному рівні. Україна і Росія ведуть цю війну роками. Вона включає багато факторів, які були і є спрямовані на те, щоб ослабити Україну в політичному, економічному, військовому, інформаційному плані для того аби все світове співтовариство виключило українське питання з порядку денного.

Росія постійно провокує гучними заявами український уряд та й просто зневажливо ставилась і ставиться надалі до українців у своїх інформаційних матеріалах, ображаючи як націю і бажаючи представити Україну як терористичну державу для того аби окупувати Україну повністю і в подальшому знищити усі деморалізовані намагання супротиву [5].

Інформаційна війна може включати в себе: збір тактичної інформації; гарантування безпеки власних інформаційних ресурсів поширення пропаганди або дезінформації, щоб деморалізувати військо та населення ворога; підлив якості інформації супротивника і попередження можливості

збору інформації супротивником. Тобто знищення відбувається завдяки інформації впливом на мозок і психіку людей. І, якщо кулі і снаряди відомо звідки летять, то інформаційні бомби з'являються несподівано і в невідомому місці [5].

Велика роль для ефективної протидії інформаційній війні відводиться засобам масової інформації. Саме факти, які висвітлюють медіа, акценти на певні явища чи аспекти протистояння, формують думку аудиторії про конфлікт, стимулюючи до потрібної реакції [1]. Засоби масової інформації надають можливості перетворити маленький конфлікт на велике протистояння або, навпаки, – швидко нівелювати серйозну проблему.

Наприклад, з початку повномасштабного вторгнення найбільші мовники («1+1», «UA: Перший», «Рада», «ICTV», «СТБ» та «Україна 24») об'єдналися у спільний телемарафон «Єдині новини», щоб озвучувати офіційну позицію держави, а ГО «Детектор медіа» з першого дня великої війни почала наповнювати базу даних з усією російською дезінформацією. Хоча випуски поширюються в інтернеті як подкаст, все ж основний спосіб поширення – це ефір Українського радіо, яке досі працює в окупованих Херсоні, Маріуполі, Мелітополі, Бердянську, а також на усьому Донбасі та в Криму. Це єдине наземне ефірне медіа, яке досі можна почути на тимчасово окупованих територіях, адже всі інші телеканали та FM-радіостанції там недоступні, часто немає електрики та зв'язку, тож це єдине «вікно в Україну» для тих, хто опинився в окупації. Крім того, в ефірах звучить найважливіша інформація про гуманітарні коридори, зведення з фронту, звернення президента, і саме тут люди чують випуски зі спростуванням ворожої дезінформації [3].

За кілька місяців після початку повномасштабного вторгнення українці досить швидко і впевнено почали переходити в контрнаступ в інформаційному полі, а саме робити свій український контент та боротися з новою концепцією, яка починає опановувати західні уми про іншу росію і хороших росіян, бо ця тема завдає нам шкоди.

Найбільш складним, але дуже ефективним методом протидії інфовійні є підвищення у суспільства аналітичних здібностей, навчання методам критичного аналізу повідомлень, убезпечення від інформаційних диверсій [2]. Для реалізації цього методу було б доладно навчати громадян інформаційній гігієні та протиборству у всіх навчальних закладах, починаючи зі школи, адже незліченну кількість фейків ми отримуємо не тільки від ЗМІ, але й від соціальних мереж таких як Facebook, Instagram, Tik-tok, Telegram та інші.

Велику роль у супротиві інформаційній війні відіграє громадськість, особи з активною життєвою позицією, які через мережу Інтернет доносять інформацію відмінну від тієї, яка нав'язується суспільству ззовні, а також активна боротьба та спонукання видаленню фейкової інформація, що поширюється росією для підриву української єдності та введення в оману.

З початку російської збройної агресії й до сьогодні громадяни України ведуть війну на інформаційному фронті за допомогою соціальних мереж (публікують фотографії вбивств, катувань, інформацію щодо бомбардування об'єктів цивільної інфраструктури і т.д), аби ситуація зазнала якомога більшого розголосу та продовжувала існувати на інтернет-

платформах, адже соціальні мережі стали одним з основних джерел отримання інформації [5].

Слід зазначити, що повномасштабна війна росії проти України — це одночасно і перша у світі кібервійна, де соцмережі стали зброєю не менш руйнівною, ніж гаубиці та РСЗВ. Саме у Facebook, Twitter та Instagram люди діляться інформацією про війну, перебіг бойових дій і не тільки, а отже, зростає кількість дезінформації.

Переважно фейки поширюють через блоги (анонімні або сумнівного авторства), телеграм- та ютуб-канали, фейсбук-сторінки ботів і вайбер-чати. В ході здійснення супротиву українці вже навчилися визначати неправдиву інформацію:

- перше, на що варто звернути увагу — це тон і стиль повідомлення в каналі, чаті чи групі. Також трапляються перекручені чи навмисно неправильно перекладені слова, цитати з іноземних ЗМІ. В такому випадку потрібно знайти першоджерело. Якщо немає джерела інформації, не вказано автора коментаря чи в тексті посилаються на невідому особу, а також закликають «максимально поширити новину» — найімовірніше, що це фейк.

- перевіряти фото та документи, які додають у мережу. Наша свідомість працює таким чином, що коли ми бачимо підтвердження того чи іншого у вигляді фото чи скану документа, то сприймаємо як щось достовірне. Варто уважно придивитися і можна помітити банальні граматичні помилки, неправильне відмінювання прізвищ, неповні назви організацій — все це може вказувати на фейк. Також існують кілька інструментів, наприклад, як Google Images, за допомогою якого можна дізнатися де і коли вперше з'явилося дане зображення.

- відеоматеріали в сучасному світі також піддаються редагуванню та монтажу. Найважче самостійно ідентифікувати так звані дипфейки. Це реалістичні відеоролики, створені програмним забезпеченням зі штучним інтелектом на основі синтезу фото та відео реальних осіб так, щоб виглядати автентичними. В такому випадку варто звертати увагу на: неприродність міміки, колір шкіри, контури та форму обличчя, вух, носа (тощо) та тіла, а також частота моргання.

- у перші дні повномасштабної війни команда Gwara Media створила телеграм-, а згодом і вайбер-бот «ПЕРЕВІРКА», куди користувачі можуть надіслати будь-яку новину, щоб протягом доби дізнатися її фейк-статус.

Оскільки великі державні ЗМІ було заблоковано, існує низка телеграм-каналів координуються головним управлінням Генштабу збройних сил російської федерації, російські наративи поширюють через окремих лідерів думок та «армії тролів», які координують саме через цей месенджер. Ці канали потрібно негайно блокувати та надсилати скарги [4]. Тому починаючи з 24 лютого українців закликають активно допомагати ЗСУ в інформаційній війні, зокрема скаржитись на фейки та поширювати правдиві фото і відео з міст, які окупанти нещадно бомбардують.

Повномасштабна війна в Україні ще раз показала, наскільки важливо вміти фільтрувати інформацію, проводити якісний фактчекінг та творити супротив руйнівній інформаційній атаці ворога. Адже на її перебіг впливають не тільки здобутки на фронті, а й користувачі соцмереж, медійники, громадські аналітики й розслідувачі. Тож важливо відповідально ставитися до всього контенту — і того, який ми споживаємо, і який поширюємо.

Список використаних джерел:

1. Семен Н.Ф. Російські інтернет-ресурси як чинник інформаційної війни проти України (на прикладі сайтів «Правда.Ру» та «Российский диалог»): ареш. дис. к. н. соц. комун; спеціальність 27.00.01. Дніпро : Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2018. 23 с.
2. Широкова-Мурараш О. Г. Кіберзлочинність та кібертероризм як загроза інформаційній безпеці: міжнародно-правовий аспект / О. Г. Широкова Мурараш, Ю. Р. // Інформація і право. — 2011. — № 1. — С. 76-81.
3. Битва за громадську думку: як Україна воює з Росією на інформаційному фронті / Лілія Шутяк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://explainer.ua/bitva-za-gromadsku-dumku-yak-ukrayina-voyuje-z-rosiyeyu-na-informatsijnomu-fronti/>
4. Інформаційна війна у телеграмі: як розпізнати ворожі ресурси та не потрапити на гачок Росії / Тетяна Сукач // Новини / 24 Канал [Електронний ресурс]. — 08.05.2022. — Режим доступу: https://24tv.ua/informatsiy-na-viyna-telegrami-yak-rozpiznati-vorozhi-resursi_n1973839
5. Інформаційна війна проти України та методи її ведення / Володимир Дудко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.polukr.net/uk/blog/2021/04/informacijna-vijna-proti-ukraini/>
6. Інформаційна війна: як прості українці протистоять російській пропагандистській машині? // Відео / 34 телеканал [Електронний ресурс]. — 11.03.2022. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=EMINjsSnbm4>